

DET BITTRA SÖDERN

Herbert Tingsten skriver här i anslutning till ett nyutkommet arbete av sydstatspublicisten Hodding Carter om den "rekonstruktionspolitik" som de segrande nordstaterna bedrev i Södern under decenniet efter amerikanska inbördeskrigets slut och som sydstatsmännen än i dag talar om med bitterhet.

Vid ett besök i en av den amerikanska Söderns städer för ett år sedan fick jag i present av en fanatisk sydstatsman, en "eldslukare", ett arbete om en av de avgörande bataljerna under inbördeskriget. I dedikationen kallade sig givaren "an unreconstructed rebel" — en icke "rekonstruerad", en oförfäddlig upprorsman. Hundratusentals, ja, miljoner vita i Södern är 1959 karaktäriserade sig med stolthet på samma sätt. De vill därmed säga att de i det väsentliga har samma övertygelse som drev sydstaterna ut ur unionen för nära hundra år sedan, att "rekonstruktionsperioden", den tid efter kriget då Norden genom författningsändringar, lagar och militär ockupation sökte framtvinga en sinnesändring i de besegrade staterna och ge negrerna reell jämlikhet, var ett misstag och ett misslyckande, att Södern lika bestämt motsätter sig gemensamma skolor för vita och svarta som den en gång motsatte sig slaveriets avskaffande. Man talar i dag, såvitt jag kan bedöma det, i den djupa Södern, i Syd-Carolina, Georgia, Alabama, Mississippi, Louisiana och ännu några stater, med större bitterhet om "rekonstruktionen" på 1860- och 1870-talen än man i Norge, Danmark eller Frankrike talar om den nazistiska ockupationstiden på 1940-talet.

Hur kan det förklaras? Hur var rekonstruktionsperioden? Varför har i generation efter generation denna tid stannat i minnet som ett övergrepp och en förnedring utan motstycke?

En väldig litteratur finns i ämnet, och jag kan inte göra anspråk på att ha läst mer än några tiotal av de viktigaste skrifterna. På

Richmond i ruiner efter kapitulationen 1865, ett foto av den berömda amerikanske fotografen Mathew Brady.

varje punkt möter omstridda och olösta problem: Lincolns och hans efterträdare Andrew Johnsons avsikter, motiven hos de radikala republikanerna som i reaktion mot Lincoln och Johnson i militär regi och med negrernas hjälp upprättade sitt partis välde i Södern, inreborna och värdet av den politik som fördes i de rekonstruerade staterna, hur och varför de vitas styre, demokraternas styre, återställdes i raden av konfedererade stater från Virginia till Texas. I stor utsträckning finner man, även hos framstående forskare, en tendens att framhäva de drag i bilden som stämmer överens med den egna politiska ståndpunkten. För trettio år sedan skrev historikern Claude Bowers — sedermera Roosevelts och Trumans ambassadör i Madrid och Washington — ett stort arbete, "The Tragic Era", som med grundlig dokumentation sökte visa att Södern hade rätt i sin avsky för

Den traditionella bilden av det idylliska Södern före inbördeskriget speglas i denna litografi från en bomullsplantage, gjord 1857.

rekonstruktionsperioden. I år har en annan sydstatsman, den berömda publicisten *Hodding Carter*, *Greenville, Mississippi*, utgivit en bok som tar upp samma frågeställning och, om också med mera måtta och större reservationer, i huvudsak kommer till samma slutsats som *Bowers*. Jag tar detta arbete — *The Angry Scar* (*Doubleday*, 5,95 dollar) — till utgångspunkt för några notiser och reflexioner.

De beslut genom vilka 11 av 32 stater utträdde ur unionen efter Lincolns val till president i november 1860 fattades i flertalet fall efter starka meningsbrytningar; i många stater var den unionsvänliga minoriteten betydande. Men då väl beslutet fattats och kriget börjat på våren 1861 var, efter allt att döma, anslutningen i Södern till utbrytningspolitiken överväldigande. Man citerade ständigt oavhängighetsförklaringen av år 1776, med dess ord om rätt för en missnöjd och förorättad folkgrupp att utträda ur gemenskapen, och förklarade Södern ha samma ställning gentemot unionen som de tretton amerikanska kolonierna i förhållande till England nittio år tidigare. Det brukar sägas att under frihetskriget en tredjedel av befolkningen var aktivt engagerad i upproret, medan en tredjedel var likgiltig och en tredjedel snarast sympatiserade med det brittiska styret. Under inbördeskriget var med all säkerhet folkeningen i de upproriska staterna långt mera enhetlig; Södern kände sig mera som en särpräglad nation gentemot Norden än kolonisterna gentemot England. Visserligen ägde blott en tredjedel av den vita befolkningen slavar — vilkas antal var 3,5 miljoner — men så gott som hela Söderns folk var, det visar omröstningarna och upp-

slutningen av frivilliga, inställt på försvaret av konfederationen.

Kriget var det ojämförligt hårdeste mellan 1814 och 1914. Söderns förluster i döda var omkring 260 000 på en vit befolkning av 5,5 miljoner — proportionsvis vida större än Frankrikes förluster under Napoleonkrigen och något större än de franska förlusterna under första världskriget.

Dessa förhållanden bidrar att förklara Söderns hållning efter nederlaget. Vad man gjorde och vad man skrev — politiska skrifter, romaner, dikter — visar en förbittring av samma styrka som i Frankrike efter 1871 eller i Tyskland efter 1918. Därtill kom att hela Södern ockuperades av nordstaternas trupper och att Söderns vita kände sig förtryckta av två slags fiender: de segrande republikanerna i Norden, de fri-

gjorda negerslavarna inom Söderns gränser.

Lincoln och efter honom Johnson sökte under en kort tid genomföra en mild rekonstruktionspolitik. Sedan slaveriet avskaffats och unionen återställt skulle de upproriska staternas vita befolkning efter försäkran om sin lojalitet få samma självstyrelse och makt som tidigare. Det är tvivelaktigt om denna politik under några förhållanden var politiskt genomförbar. Den diskrediterades i alla händelser snabbt genom att de stater i vilka den tillämpades antog lagar som utmanade den härskande meningen i Norden, särskilt "black codes", genom vilka negerns nyvunna frihet i skilda hänseenden begränsades till ett minimum. Kongressen, behärskad av de radikala republikanerna, tog ledningen från presidenten och utformade en helt ny ordning för rekonstruktionen. Södern lades tills vidare under militär kontroll. Statslegislaturer och statsstyrelser valdes, men under villkor som säkrade ett republikanskt styre. De sålunda rekonstruerade staterna återintogs i unionen och fick medverka till de unionella författningsändringar — bland annat om rösträtt oberoende av ras — som den republikanska ledningen krävde. Den besegrade Södern förvandlades alltså i ett slag till det segrande republikanska partiets säkraste fäste; med dess stöd antogs de beslut som avsåg att för all framtid säkra Nordens och republikanernas välfärd i USA och göra den vita sydstatsmajoriteten maktlös.

De villkor genom vilka detta arrangemang blev möjligt gällde i första hand rösträtten. Negerna, i regel analfabeter, fick rösträtt, medan flertalet vita på grund av felta gande i upproret berövades rösträtt. År 1867 var i tio syd-

höjda från 19 till 47 procent av de införda varornas värde — och att på detta sätt, liksom genom import av arbetare från Europa, järnvägsbyggen och industrialisering säkra den ekonomiska revolution som igångsatts med inbördeskriget.

Rekonstruktionsstyrelserna i de särskilda staterna beskrivs nästan genomgående i Söders litteratur som på en gång tyranniska och korrupta. Det är lätt att finna bevis för båda anklagelserna. Bakom sig hade den republikanska minoritet som genom rösträttsbestämmelserna förvandlades till majoritet nordstaternas arméer, och militären utnyttjades vid en rad tillfällen för att stödja delstatsregeringarna. I stater där en majoritet av negrer i legislaturen leddes av ett fåtal inflyttade vita politiker var korruptionen grov och utbredd; det förekom, för att nämna ett ständigt återoppat exempel, i Syd-Carolina att representationen på statens bekostnad försåg sina medlemmar med rysk kaviar och fransk champagne. Skatterna steg våldsamt i Södern under dessa år, och det finns intet tvivel om att stora summor gick till politiska skojare. Men samtidigt infördes för första gången ett skolsystem som åtminstone i princip gällde negrerna likaväl som de vita. Något skräckvälde etablerades inte; endast ett fåtal personer blev bestraffade som upprorsmän. Skatterna var, som Carter framhåller, trots stegringarna inte avsevärt högre än i nordstaterna. En annan historiker, den äldre Schlesinger, har betonat att korruptionen i Södern knappast var värre än i åtskilliga nordstater vid samma tid; det var inte möjligt att överträffa de unionella skandalerna under Grants presidentur 1869—1877 eller de sytematiska förnimmelningarna i staden och staten New York.

stater 703 000 negrer och 627 000 vita registrerade som väljare. Makten utövades i dessa stater under de 5—10 år som rekonstruktionen varade av inflyttade nordstatsmän, grupper av vita sydstatere, som i majoritetens ögon var förrädare, och negrer; Nordens vapen och negrernas röster var grundvalen för republikanernas triumf.

De kongressledare som organiserade rekonstruktionspolitiken — män som Charles Sumner i senaten och Thaddeus Stevens i representanthuset — drevs av önskan att befästa unionen och sitt eget partis dominans, av hat mot rebellerna och en uppriktig vilja att hjälpa negrerna till likställighet. Några politiker tänkte sig rent av möjligheten att beröva upprorsmännen i Södern deras jord och dela ut den bland de svarta; en negerhistoriker, Du Bois, har skarpsinnigt men med ytterlig ensidighet drivit den tolkningen så långt att han i rekonstruktionen velat se ett förspel till den kommunistiska revolutionen i Ryssland 1917 och en tendens till proletariats diktatur. Denna riktning blev dock inte bestämmande; egendomsförhållandena förblev i stort sett oförändrade, om man bortser från den väldiga konfiskation som frigivandet av slavarna (värda omkring 3 miljarder dollar) innebar. Viktigare var de motiv som gjorde kapitalisterna i Nordostern till republikanernas stödare och pådrivare; för dem gällde det att bevara de höga tullarna — under kriget

våra dagar, främst efter det andra världskriget, har Norden och Västern, särskilt genom domstolsutslag, börjat bryta det reaktionära våldet i Södern.

Liksom de flesta sydstatsmän, även de relativt liberala, är Carter benägen att se inbördeskriget och särskilt rekonstruktionsperioden som orsaker till att det vita väldet i Södern blivit så totalt och brutalt. Söders lidanden och Nordens övergrepp framställs snarast som förklaringar till vad de vita gjort och gör, till rasförtrycket och rasfördomarna. Den inte klart utsagda men ständigt antydda tanken är att om Södern fått och får vara i fred och sköta sig självt, skulle utvecklingen hän emot liberalism och tolerans vara tryggad.

Enligt min mening är detta en felsyn, begriplig med tanke på författarens miljö och personliga engagemang. Rasförtrycket och rasmotsättningarna i Södern beror inte på inbördeskriget och rekonstruktionsperioden. De är tvärtom orsaken till att kriget och den följande ockupationen bevarats i friskt minne, att de har politisk aktualitet, medan motsvarande olyckor och förnedrande situationer av värre art i andra länder efter kort tid försvunnit ur perspektivet. "I dag är sjungandet av 'Dixie', hissandet av den konfedererade flaggan och

talarens passionerade erinran om det förflutna lika eldande som på 1870-talet", skriver Carter. Förklaringen är att läget i stort sett förblivit detsamma: att man bekämpar Norden för att fortfarande få förtrycka negrerna. Inbördeskriget och rekonstruktionen har förblivit eggande myter därför att Södern förblivit sig likt.

Därtill kommer att hetsen mot Norden, mot yankees, mot de segrande och överlägsna, innebär ett slags förhållande av det huvudsakliga syftet: upprätthållandet av det vita våldet och segregationen. Att tala med värme och lidelse om att negrerna måste hållas nere är inte lätt i mitten av det tjugonde århundradet. Men det är lätt att med glans och kraft hävda det svaga Söders rätt att styra sig självt och att dundra mot hotet och förtrycket från norr — trots att Nordens förtryck består i aktioner mot förtrycket i Södern. Därför är kriget och ockupationsregimen så lämpade för sydstatsmännens retorik.

HERBERT TINGSTEN